

Tornai József

Mint a semmi, ami voltál

Kezdetben a lét aludt a létben.
Az Isten az atommag-részecskékben.
A neutrínók sűrűsödni kezdtek
s esős földön a búzakeresztek.

És egymásra talált az idő, tér,
bolygók keringtek, a Nap addig sütött,
míg legforróbb lett a többi csillag között.

Galaktikákkal teltek meg a kozmoszok,
a spórákból növény, rovar, állat, ember származott,
tenger habzott, hegy tört föl, azonosság
cikázott és különbözés:
ezekből villámlott szét a vész.

Élők s élettelenek közötti harc,
véráradás, milliónyi kín-habarcs
harsogott, ha följött-lement a Hold:
a nagy mindenség megvadult valahogy.

A lét nem aludt, fölriadt a létben,
Isten így szólt sugárzás helyett sötétben:
„Világ, összesűrítlek annál
a pontnál is kisebbre, mint a semmi, ami voltál.”

A mesterséges intelligencia

1.

Apátok, anyátok,
nagyapátok, nagyanyátok
mi vagyunk.
Nincsen ebben semmi átok:
mindig így kötődött össze
a génekben a jelen és a múlt.

Most azonban egészen más
korszakok válthatják egymást:
agyunkat utánozza a
mesterséges intelligencia.

S ha nem is lesz mellőzhető
az emberi értelem,
koponyánkban a felsőbb tető,
ezt sejteti ma a műanyag-jövő:
lehet az igazi „fenn”.

2.

Hogy megérti-e még másikat
sejtrendszerünk s a gép?
Utat-módot keres még tovább
a villany-hajtotta kerék.
Miként segíthet mégis közelével
egymáshoz ész és információ?
Erre még elég lesz mai kábelével,
ami holnapra jó.

Én nem tudom, nem is merem
dicsérni sorsotok,
ha a hatalmat az éteren
átveszik a nyüzsgő robotok.
Hisz senki sem dönti el ma már,
a föld terem, vagy az ipar?
Az ember atomerőt talál
ott is, ahol nem akar.

A nyelv, a könyv, a szellem
közömbösen vesz körül,
mi véd az egyformaság ellen,
ha az én helyén már csak néhány huzal ül?
Ha a személyesség képét
szerkezetek pótolhatják,
mit jelenthet még az az érték,
amit úgy hívtunk: szabadság?

Nem tudom, meddig futunk el
veszett árnyékunk nyomán,
s mindörökre búcsúznunk kell
mindentől, mi hagyomány?
Új emberek, kit szerettek,
ha csak műszerek gyanánt
s gyártmánymódra viselkedtek,
talán mégis unokánk?

Lehet, még balszerencse és kór
nem sújtja nemzedéketek,
mégis mit tanultok, és hol,
ha elődök nem segítenek?

A tudomány és költészet, tudom,
más és más hű látomás,
nem is ugyanazon az uton
termékenyíti a láz.
De a kétség mindegyik célt
a maga módján közelíti meg,
ezért a képzelet joga mindég:
ne némítsa rettenet.

Amit sejtek, félve ér el,
amit tudok, árny s kevés.
De az iszonyat ma éjjel
meglátogatta álmom, és
nem tudtam, a sötéttel
együtt mi lehet világosság-merész
gondolat, és mi lesz, ha igaz gyanúm,
hogy ezután magának igényel
mindent a laboratórium?

Nem is titok

Csoóri Sándorra emlékezve

Élet voltál az életemben,
és most sehol se vagy.
Utoljára egy álom-lombozta kertben
mélyen aludni láthattalak.

Megkérdeztem a föléd lepel-
ként nyúló, öreg berkenyefát:
ahol a költő-táltos alszik el,
mire készülhet föl az a világ?

Nem tudom, mit válaszolt, mert
álmom, barátom, hajnal fújta szét.
Annál valóbbnak látott téged, ki ismert,
s nem csak a verseidért.

Pályád aranyfonalából
mitől foszladozott ki a fény?
Nem az voltál, ki mocsárba gázol,
s így ront el minden reményt.

Valami szorosan fonódott rád,
hogy ne hagyjon gondolatot
elmédben, olyan tisztát,
amely mindig célt mutatott.

Méreg-démonnak tartom,
megölte minden erőd,
ő okozta, hogy az alkony
lehulljon rád, még mielőtt

befejezed ébresztő munkád,
s a sok gondot és a haza
posványban vergődő útját
el tudta volna simítani a

szertetted. Ki soha gyáva
nem voltál, most hirtelen úgy
meginogtál, hogy hiába
erősítette szíved a múlt.

Ezért csapott le rád a végzet,
ettől, hogy már nem is jutott
időd kiköpní a mételyt.
Tudom. És ez nem is titok.

Vajda Lajos: Párdus és Illiom, 1930–1933 (fotómontázs, karton, 64,8×50,8 cm. © Ferenczy Múzeumi Centrum, Szentendre)